

בע"ח (נצרת) 16962-12-14 - יהודה ברמי נ' מדינת ישראל

בע"ח (נצרת) 16962-12-14 - יהודה ברמי נ' מדינת ישראל לשלום נצרת

בע"ח (נצרת) 16962-12-14

יהודה ברמי

נגד

מדינת ישראל

בית משפט השלום בנצרת

[16.02.2015]

כב' השופטת עדי במביליה - אינשטיין

החלטה

לפני בקשה לעיון בחומר חקירה, בהתאם לסעיף 74(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982. טיעוני הצדדים בכתב:

1. במסגרת הבקשה עתר ב"כ המבקש לקבלת מידע כדלהלן:

א. הנחיות המשטרה ביחס להפעלת סוכנים מדיחים.

ב. כמה מקרים של מכירת אלוהול לקטנים טופלו ע"י המשטרה בשבע השנים האחרונות.

ג. בכמה מהמקרים הנ"ל נגנזו תיקי החקירה או נסגרו מחוסר עניין לציבור.

ד. בכמה מהתיקים בהם הוגשו כתבי אישום, עוכבו ההליכים ע"י היועמ"ש.

2. ב"כ המבקש ציין כי הנאשם טען כל העת שלא ידע שהסוכן קטין.

לדבריו, טענה זו לא נסתרה ונתמכת בעובדה שהסוכן נראה בוגר מגילו.

לטענתו, המשטרה עשתה שימוש בקטין כסוכן מדיח, מבלי שהיה לה מידע קונקרטי אודות ביצוע עבירה בעסק,

מעשה שסותר, לגישתו, את קביעת בית המשפט העליון בפרשת מורי לפיה אל למשטרה להצמיד סוכן לאדם בהעדר

חשד סביר כי הוא נוהג לבצע פשעים חמורים וכשרק ע"י הפעלת סוכן ניתן להשיג ראיות להעמדתו לדין. לגישתו,

המעשה סותר גם את "ההנחיות" לפיהן על המשטרה לעשות שימוש בסוכן קטין בנסיבות חריגות באישור הפרקליטות

ובהסכמת הוריו, נסיבות שאינן מתקיימות במקרה דנן.

הסנגור הוסיף כי בתיק העיקרי עתר לביטול האישום מחמת הגנה מן הצדק, בין השאר לאור הפעלת סוכן מדיח וכי

בית המשפט דחה את הבקשה, אך קבע שההגנה תוכל לשוב ולהעלות טיעוניה בסיכומים.

3. הסנגור טען כי לפי הנחיות המשטרה מיום 7.4.10 ליישום החוק בנושא אכיפת העבירה של איסור לספק משקה

משכר לקטין, דרך כלל במקרים בהם נעברת העבירה לראשונה לא ינקטו הליכים פליליים בכפוף לחריגים.

4. עוד טען הסנגור, כי בקשת ההגנה לעיכוב הליכים, שהוגשה ליועמ"ש, נדחתה בנימוק שמדובר בשתי מכירות תוך זמן קצר. הסנגור הפנה לשני תיקים אחרים בהם עוכבו ההליכים בעבירה דן, באחד מהם דובר בשתי מכירות תוך זמן קצר.
5. בתגובתה מיום 14.12.14, מסרה המשיבה נתונים מספריים אודות תיקי מכירת אלכוהול לשנים 2013-2014, לרבות מספר התיקים בהם הוגשו כתבי אישום, מספר התיקים שנסגרו, תוך פילוגם לפי עילות הסגירה השונות, ומספר תיקים המצויים בשלבי חקירה. לפי הנתונים הללו, במהלך אותה תקופה נפתחו 2540 תיקים בעבירה דן, מתוכם 343 נסגרו מאין עניין לציבור וב-1179 תיקים הוגשו כתבי אישום.
6. המשיבה טענה כי לקבלת נתונים ביחס לעיכוב הליכים בעבירה דן, יש לפנות ליועמ"ש, שכן נתונים אלה אינם בידיה.
7. עוד טענה כי אין במשטרת ישראל נוהל להפעלת "סוכנים מדיחים", והפנתה לקביעת בית המשפט בתיק העיקרי כי הסוכן דן אינו "סוכן מדיח".
8. בתגובתה מיום 11.2.15, הוסיפה המשיבה כי זכויות הנאשם בהליך פלילי אינן כוללות קבלת מידע על תיקים שאינם קשורים בנאשם, וממילא העברת החומר לא תסייע לנאשם שכן ביחס לכל תיק שנסגר נשקלים שיקולים ייחודיים לו, בהתאם לנסיבות העושה והמעשה. למרות זאת, למען מראית פני הצדק, בחרה המשיבה לספק מידע כמפורט לעיל. המשיבה טענה כי המבקש יוכל לפנות בבקשה לפי חוק חופש המידע, שהנה המסגרת המתאימה לבקשה זו, אף שגם בקשה כזו דינה להידחות. המשיבה הוסיפה כי בב"ש (חי') 2886/08 הובהר שנתונים סטטיסטיים אינם נכללים בגדר חומר חקירה וספק אם יש בהם כדי לבסס הגנה מן הצדק, שעה שאחוז התיקים בהם מוגש כתב האישום אינו המהות, אלא ההוכחה שבמקרה ספציפי נשקלו שיקולים זרים ושכתב האישום הוגש מתוך התעמרות בנאשם. המשיבה הוסיפה כי המצאת נתונים סטטיסטיים שבע שנים לאחר, מטילה נטל בלתי סביר על המשיבה, שעמוסה ממילא, שכן אין ביכולתה לשלוף את הנתונים "בלחיצת כפתור" או בדרך סבירה אחרת. לשם הפקת הנתונים, יש לפתח תוכנה לעיבוד הנתונים, לעבור על כל התיקים הרלוונטים ולהזינם למערכת הממוחשבת ורק אז ניתן יהיה להפיק את המבוקש. העבודה הרבה שתדרש לשם הפקת הנתונים תמנע ניתוב כוח אדם למשימות דחופות יותר. עוד טענה המשיבה כי במשטרת ישראל קיים נוהל שכותרתו "תכנית הפעלת קטין לאיסוף ראיות למכירת משקה משכר לקטין", הנוהל לא הותר לעיון הציבור, ובתיק זה קיים אישור פרקליטת מחוז להפעלת הסוכן בתיק זה.
9. בנסיבות אלה, ביקשה לדחות את הבקשה על כל חלקיה.
- טיעוני הצדדים בדיון:
10. ב"כ המבקש עתר לקבלת "הנחיות המשטרה בנוגע להפעלת סוכנים", אולם בהמשך צמצם בקשתו לקבלת "ההנחיה האחת האם מותר למשטרה לשלוח סוכן לאדם שלגביו אין מידע מודיעיני שהוא עובר עבירה", שכן ברצונו להראות שהופר כאן הכלל הזה.
- הסנגור הפנה לפרשת מורי ולפרשת ביבס וטען כי במקרה דן פעלה המשטרה בשיטת מצליח ושלחה סוכן לחנויות שונות על אף שלא היה חשד קונקרטי.
- לדבריו, הטענה בדבר סוכן מדיח נדחתה כטענה מקדמית, אולם בית המשפט בתיק העיקרי אמר שישקול טענה זו בהמשך ההליך ובינתיים ניתנה החלטה בבימ"ש השלום ברמלה בעניין סוכן מדיח, שמשפיעה על עניינו של המבקש.
11. ב"כ המבקש הסביר כי הנתונים המבוקשים נדרשים כדי לבסס טענה של אכיפה בררנית.

12. לטענת הסנגור, הוגשו לו ע"י התביעה נתונים סטטיסטיים אודות השנתיים האחרונות בלבד ועתר לקבלת נתונים לאורך שבע שנים.
13. במסגרת הדיון מיום 21.12.14 עתר הסנגור, לראשונה, לקבלת נתונים מן התיקים שנסגרו מאין עניין לציבור בשבע השנים האחרונות, ובכללם מה היתה ההצדקה לאי העמדה לדיון, מה הם שונים מן המקרה דנן והאם מדובר במכירה אחת או שתיים. הסנגור ציין כי נתונים אלה דרושים לשם הגשת בקשה מבוססת.
14. לדברי הסנגור, בקשת המבקש לעיכוב ההליכים בתיק נדחתה ע"י היועמ"ש, בנימוק שמדובר בשני מקרים בזמן קצר. לסנגור נודע על שני תיקים אחרים בהם כן עוכבו ההליכים, אולם לגישתו יש הבדל אם יבוא עם שני מקרים או יותר, עת יבקש לטעון לאכיפה בררנית.
15. ב"כ המשיבה הסביר כי לקבלת נתונים מאת היועמ"ש, על המבקש לפנות למשרד היועמ"ש ולבקש שנציגו יתייצב לדיון, שכן הנתונים לא בידי התביעה המשטרית. לגופה של בקשה זו טען כי אינה רלבנטית לתיק זה, שכן כל מקרה הוא לגופו.
16. התובע הפנה לבש"פ 6717/12 מ"י נ' ברוך אהרון, לבע"ח 36346-04-14, לע"ח 32838-05-14, ע"ח 49786-05-14 וטען כי נוהל הפעלת סוכן קטין, לרבות פרטים מתוכו, אינם בגדר חומר חקירה לפי מבחני הפסיקה.
17. התובע הדגיש כי לגבי הנוהל, אין הסנגור טוען טענת אפליה.
18. התובע ציין כי חלק גדול מנוהל הפעלת הקטין דנן, חוסה תחת תעודת חיסיון.
- אודות הזכות לעיון בחומר חקירה:
19. סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982 קובע:
- "(א) הוגש כתב אישום בפשע או בעוון, רשאים הנאשם וסנגורו, וכן אדם שהסנגור הסמיכו לכך, או, בהסכמת התובע, אדם שהנאשם הסמיכו לכך, לעיין בכל זמן סביר בחומר החקירה וכן ברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת, והנוגע לאישום, שבידי התובע ולהעתיקו.
- (ב) נאשם רשאי לבקש, מבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, להורות לתובע להתיר לו לעיין בחומר שהוא, לטענתו, חומר חקירה ולא הועמד לעיונו.
20. בהתאם להלכה הפסוקה, אין לפרש את המונח "חומר חקירה" פירוש דווקני ומצמצם, המגביל את תחולת סעיף 74 לחסד"פ לחומר הראיות המתייחס אך ורק במישרין למעשה העבירה המיוחס לנאשם. המונח "חומר חקירה" כולל גם ראיות השייכות באופן הגיוני לפריפריה של האישום. פרשנות מרחיבה זו מתיישבת עם "גישת הרלוונטיות". יחד עם זאת, אין להפליג למרחקים ולכלול במונח זה ראיות שהרלוונטיות שלהן לתביעה הנדונה הנה רחוקה ושולית (בג"צ 233/85 אל הוזייל ואח' נ' משטרת ישראל; ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל; רע"פ 4953/06 צדוק נ' מדינת ישראל).

21. זכות העיון בחומר חקירה תכליתה לאפשר לנאשם לקיים זכותו להליך הוגן ומתן אפשרות לנאשם להביא הגנתו בצורה הטובה ביותר, כשהמבחן המגשים תכלית זו הוא "מבחן הנגיעה של החומר לאישום". כל חומר הנוגע לאישום, בין אם נגיעה ישירה או ודאית ובין אם נגיעה עקיפה, מהווה "חומר חקירה", ובלבד שקיים יסוד של ממש להשערה של הנאשם כי החומר אכן ישפיע על בירור האישום כנגדו (בש"פ 6717/12 מדינת ישראל נ' ברוך אהרון; בש"פ 7064/08 מדינת ישראל נ' ברקו; בש"פ 4157/00 עופר נמרודי נ' מדינת ישראל, בש"פ 9322/99 מסארוה נ' מדינת ישראל, בג"צ 9264/04 מדינת ישראל נ' בית משפט השלום בירושלים, בש"פ 5881/06 בניזרי נ' מדינת ישראל).

22. השאלה אם חומר מסוים נחשב "חומר חקירה", מוכרעת באופן ענייני ונקודתי בהתאם למבחני השכל הישר וניסיון החיים, על פי טיבו של החומר, נגיעתו לאישום וזיקתו לסוגיות הנדונות בהליך שבמסגרתו הוא מבוקש ומידת התועלת העשויה לצמוח לנאשם (בש"פ 8253/13 מדינת ישראל נ' ליאל שיינר; בש"פ 11042/04 פלוני נ' מדינת ישראל).

23. במסגרת בש"פ 6717/12 מדינת ישראל נ' ברוך אהרון קבע כבוד השופט ג'ובראן את אופן יישום זכות העיון כדלהלן:

"זכותו של נאשם לעיון בחומר חקירה הנוגע לאישום נגדו נובעת מזכותו למשפט הוגן וכוללת את הזכות לעתור לקבלת חומר שלא הועבר לידיו. לנאשם זכות לנהל את הגנתו כשהוא מכיר את מלוא חומר החקירה הנוגע לעניינו (ראו למשל: בש"פ 3823/06 ממנ' מדינת ישראל ([פורסם בנבו], 5.6.2006)) ומכוחה של זכות זו, מצווה בית המשפט "לדקדק עם התביעה ולהרחיב יריעתו של "חומר חקירה" באופן שהגנתו של הנאשם לא תתקפח" (בש"פ 6022/96 מדינת ישראל נ' מזור, פ"ד נ(3) 686 (1996)).

10. ואולם, כמו כל זכות אחרת, גם הזכות לעיון בחומר החקירה אינה זכות מוחלטת, והיא אינה חלה על כל חומר באשר הוא. המבחן שנקבע לעניין זה בפסיקה הוא מבחן הנגיעה של החומר לאישום, במסגרתו נדרש "יסוד של ממש להשערה או לתקווה של הנאשם כי החומר אכן ישפיע על בירור האישום נגדו" (בש"פ 4157/00 נמרודי נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 625, 632 (2000); ראו גם: בש"פ 7064/08 מדינת ישראל נ' ברקו ([פורסם בנבו], 13.08.2009)). לא כל השערה ספקולטיבית עשויה לשמש תשתית מספקת להגדרת חומר כ"חומר חקירה", ואין די בתקווה בלבד כי בתיק מסוים ימצא חומר שעשוי להועיל להגנת הנאשם, כדי להכניס את החומר בגדרי הגדרה זו (ראו בש"פ 9322/99 מסארוה נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 376, 382 (2000)).

11. במסגרת הבדיקה האם חומר מסוים ייחשב כחומר חקירה, יש לקחת בחשבון מכלול שיקולים הקשורים בחומר הנדון. כך, למשל, יש לבחון את זיקתו של החומר לאישום ולנאשם, וכן יש לבחון את האפשרות הסבירה כי תהיה בחומר תועלת להגנת הנאשם (ראו: בג"ץ 620/02 התובע הצבאי הראשי נ' בית הדין הצבאי לערעורים, בפסקה 6 ([פורסם בנבו], 29.05.2003) (להלן: פרשת התצ"ר)). במסגרת זו, חשיבות החומר המבוקש להגנת הנאשם היא שאלה מרכזית שעל בית המשפט לשקול בדונו בחומר שאינו "חומר חקירה" במובהק. כפי שנקבע, "בבחינת הרלוונטיות של החומר לאישום, אין בית המשפט צריך להביא בחשבון אפשרויות הגנה ערטילאיות שאינן נראות לעין, ואל לו לתת ידו ל"מסע דיג" שאין רואים את תכליתו המעשית. הביטוי שהשתרש בפסיקתנו מקדמת דנא כי 'אין חקר לתבונת סנגור'... הוא שובה לב אך גם תבונת הסנגור נשענת בדרך כלל על נקודת אחיזה ממשית, ואינה בגדר מעשה קסמים" (שם, בפסקה 7).

12. אכן, בשל מעמדה הרם של הזכות למשפט הוגן, בית משפט זה נוקט גישה מרחיבה בהגדרת המונח "חומר חקירה" כאשר הוא נדרש לבחון רלוונטיות של מסמכים מבוקשים (ראו: בג"ץ 9264/04 מדינת ישראל נ' בית משפט השלום בירושלים, פ"ד ס(1) 360, 378 (2005)). יחד עם זאת, יש לתת את הדעת לכך כי "...הגישה המרחיבה אינה חסרת גבולות. הרחבה יתרה עשויה בנסיבות מסוימות להרחיב את היריעה שלא לצורך, ובכך ... לא תתרום להגנת הנאשם" (ראו: פרשת התצ"ר).
הבקשה לקבלת נוהל משטרתית:
24. כתב האישום כולל שני אישומים בעבירות של מכירת משקה משכר לקטין. בהתאם לכתב האישום, עבד המבקש כמוכר במינימרקט בקרית שמונה, ובתאריך 19.4.12, בשתי הזדמנויות: הראשונה בשעה 19:09 והשנייה בשעה 19:17, מכר לסוכן משטרתית קטין יליד 17.3.95, שני בקבוקי בירה בכל אחת מן ההזדמנויות.
25. כעולה מתגובתו לאישום, המבקש כפר בעובדות כתב האישום וטען כי סבר שהקונה בגיר.
26. הסנגור עתר לקבלת הנחיה משטרתית המבהירה אם בהתאם לנהלים רשאית המשטרה לשלוח סוכן לאדם שלגביו אין מידע מודיעיני או אחר שהוא עובר עבירה.
הסנגור טען כי המידע נדרש בכדי לבחון אם המשטרה פעלה בניגוד להנחיה.
בתגובתה מיום 14.12.14, לא הבהירה התביעה אם קיימת הנחיה כזו, טענה כי הסנגור לא הפנה לנוהל מסוים, ולכן אם מדבר הסנגור על נוהל להפעלת "סוכנים מדיחים" (כפי שטען בבקשתו בכתב) הרי שאין נוהל כזה, אם מפנה הסנגור לנוהל הפעלת סוכן קטין, הרי שהנוהל אינו בגדר חומר חקירה ואם מדובר בנוהל הפעלת הסוכן הקטין במקרה דנן, הרי שמרביתו חוסה תחת תעודת חיסיון. בתגובתה מיום 11.2.15 הוסיפה כי קיים נוהל שכותרתו "תכנית הפעלת קטין לאיסוף ראיות למכירת משקה משכר לקטין", אולם, לדבריה, נוהל זה לא הותר לציבור. המשיבה לא הגישה את הנוהל לעיוני.
27. במסגרת התיק העיקרי, ת"פ (נצ') 17504-09-12, עתר המבקש לביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק על רקע הפעלת סוכן מדיח בתיק זה. בתאריך 11.11.14, דחתה כבוד סגנית הנשיא, השופטת גופר, את הבקשה, וקבעה כי התנהגות הסוכן במקרה דנן אינה בגדר "הדחה" וודאי שלא בגדר "הדחה פסולה":
"לטעמי, פעילותו בענייננו לא הגיעה כדי הדחה. כל שעשה היה כניסה לחנות, מעבר בקופה, תשלום ויציאה מן החנות וזאת בשתי הזדמנויות סמוכות. במעשיו, לא הפעיל כל אמצעי לחץ על הנאשם וודאי שלא שידל אותו לדבר עבירה. באותה מידה בה נכנס הקטין כסוכן לחנות, היה עשוי להיכנס הוא או חבר בן גילו לחנות ולבצע את הרכישה. משכך לא ניתן לומר כי מדובר ב"סוכן השותל את רעיון ביצוע העבירה במחשבתו של המודח"..."

העבירה של מכירת משקה משכר לקטין הינה קלה לביצוע וקשה ללכידה. היא נעשית אמנם במקומות ציבוריים, אך לאיש (לא למוכר ולא לקונה) אין אינטרס לדווח עליה ומשכך, איכפתה ופיקוח על יישום החוק אפשריים כמעט אך ורק דרך שימוש בסוכנים. אכן, הפסיקה הגבילה את אופן השימוש בסוכנים והתוותה דרך הפעלה כמו גם את עוצמת השידול המותר. עם זאת, בענייננו כאמור לא עלתה התנהגות הסוכן כדי הדחה ומשלא היתה הדחה ודאי שאין המדובר בהדחה פסולה.

משקבעתי כי אין בענייננו אינדיקציה כי בוצעה הדחה כנגד הנאשם, מתייתר לכאורה הדיון בשאלה האם הדחה פסולה תקים לטובת הנאשם הגנה מן הצדק ותביא לביטולו של כתב האישום כנגדו.

עם זאת, ולמען הזהירות, אציין כי הפסיקה טרם אמרה דברה באופן נחרץ בסוגיה זו וכי עד לאחרונה גישת המשפט הישראלי היתה כי הפעלת סוכן מדיח משמעה לכל היותר הקלה בעונש. לאחרונה התבטאו שופטי בית המשפט העליון בדרך הפותחת חרך צר לפיו ניתן יהיה לקבל טענה זו גם בהקשר של הגנה מן הצדק, ואף זאת במקרים חריגים, ובתנאי שתומת הסוכן המדיח לביצוע העבירה תהיה מהותית ביותר. כאמור, טרם נמצא המקרה בו יושמה גישה זו וכפי שציינתי, אין אני סבורה כי מקרה זה הוא המתאים לשם כך...

יתרה מכך ואף על פי שדעתי היא כי לא ניתן להגדיר את מעשיו של הסוכן הקטין כהדחה פסולה, הרי שגם אם מעשיו יוגדרו כך, אין קיום ההליך חרף הפגם, פוגע בצורה חריפה (או בכלל) בתחושת הצדק וההגינות. לראיה, הפסיקה הענפה שהובאה על ידי שני הצדדים, כמפורט לעיל, במקרים של הדחה משמעותית וממשית, בהם לא קיבל בית המשפט את הפגם כעילה לביטול כתב האישום. אין כל ספק כי לכל היותר ולאחר שיובאו ראיות בנושא יכול לשמש טיעון זה כעילה להקלה בעונש.

28. למרות החלטתו הברורה של בית המשפט בתיק העיקר, לפיה אין המדובר ב"סוכן מדיח", הפנה הסנגור לע"פ 470/83 מורי נ' מדינת ישראל, במסגרתו דן בית המשפט בגבולות להפעלת "סוכן מדיח" בלבד:

"הפעלתם של סוכני משרה סמויים הוכרה זה מכבר בתור כלי נשק הכרחי ולגיטימי במלחמה נגד הפשע החמור בכלל ונגד נגע הסמים בפרט, אולם עם זאת הובהר תמיד, כי יש להציב לאמצעי זה גבולות סבירים. כך נקבע, כי אסור שהפעלת הסוכן תשמש פיתוי והדחה, שיש בהם כדי להשחית אדם חף מפשע ולהביא לידי ביצוע עבירות שאחרת לא היו כנראה מבוצעות כלל...וכן נאמר, כי יש משום פגם בהפעלת לחץ ושכנוע מוגזמים על-מנת לשדל את החשוד לבצע את העבירה...

אל לה למשטרה להצמיד סוכן מדיח (provocateur agent) לאדם, אלא אם יש בידה מידע אמין, המחשיד אותו אדם כמי שנוהג לבצע פשעים חמורים מהסוג העומד לחקירה, והמשטרה משוכנעת, כי רק על-ידי הפעלת הסוכן ניתן להשיג את הראיות הדרושות להעמדת החשוד לדין".

הבחנה דומה בין הפעלת סוכנים לגיטימית לבין סוכן משדל ומדיח נערכה בע"פ 15/78 ביבס נ' מדינת ישראל, שגם אליו הפנה הסנגור.

29. בהחלטתה מיום 11.11.14, התייחסה כבוד סגנית הנשיא, השופטת גופר, לטענת המבקש כי המשטרה לא קיבלה אישור מהוריו של הקטין או מהפרקליטות לגיוסו כסוכן, וקבעה כי הטענה לא נוגעת לנאשם אלא לקטין ולחובה להבטיח שלא תהיה פגיעה בקטין כתוצאה מהפעלתו כסוכן משטרי, כך שגם אם כך קרה (לא הוצגו ראיות לכך), לא מדובר בפגם הנוגע להליך נגד הנאשם ואין בו משום פגיעה חמורה בתחושת הצדק או בהליך ההוגן לו זכאי הנאשם.

מעבר לאמור, בתגובת התביעה מיום 12.2.15 הובהר כי קיים אישור פרקליטות להפעלת הסוכן.
30. בהתאם לע"ח (מחוזי מרכז) 36346-04-14 ליברנט נ' מדינת ישראל וכעולה מע"ח (מחוזי ת"א) 32838-05-14, 49786-05-14 מדינת ישראל נ' יהוד ואח', נדחו בקשות דומות לגילוי הנוהל המשטרתי להפעלת קטין לאיסוף ראיות למכירת משקה משכר לקטין, ונקבע כי הנוהל אינו מהווה "חומר חקירה" רלוונטי להגנת הנאשם, אלא נועד להגן על זכויות הסוכן-הקטין.
בבש"פ 6717/12 מדינת ישראל נ' ברוך אהרון, נדון ערר על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז, לאפשר למשיב לעיין בנהלי עבודה, הנחיות פנימיות ופרוטוקולים, שהנחו את המעבדה לזיהוי פלילי של משטרת ישראל, בעת עריכת בדיקת DNA, הקושרת את המשיב לביצוע עבירות מין. בית המשפט העליון קיבל את הערר וקבע כי אין המדובר בחומר חקירה, הנהלים אינם תורמים לזכות הנאשם להליך הוגן ועלולים לפגוע בהליך הפלילי:
"במקרה הנוכחי, לא מצאנו כי יש להרחיב את היקף המידע הנכלל תחת ההגדרה 'חומר החקירה הרלוונטי' כך שיכלול בתוכו, באופן גורף, את המסמכים שבהם המשיב ביקש לעיין. לא עלה בידו של המשיב, על אף בקשותינו החוזרות ונשנות, ליצור לעצמו נקודת אחיזה מסבירה מדוע ברצונו לעיין בכל המידע שדרש. פרט להסבריו הנוגעים לרצונו לבחון את תפוגת החומרים שהיו בשימוש בעת הבדיקה ואת האפשרות כי לא ניתן להסתמך עליהם לפי סטנדרטים מקובלים, לא שמענו מפיו דברים משכנעים מדוע המסמכים המבוקשים רלוונטיים וראויים להיכלל במסגרת חומר חקירה. אין באפשרות הכללית כי יתכן וחומר החקירה יסייע בידו כדי להכריע כי מדובר במסמכים רלוונטיים, במובנו של סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי. הרחבה שכזו לגישת בית המשפט לעניין חומר חקירה אינה תורמת לזכותו של הנאשם להליך הוגן והיא עלולה לפגוע בהליך הפלילי".
בית המשפט העליון הותיר בידי המבקש אפשרות לברר את הדרוש לו במסגרת עדות המומחים מטעם מז"פ, וציין כי ככל שבית המשפט יסבור שיש צורך בכך, יעשה שימוש בסעיף 108 לחסד"פ. עוד צוין כי המבקש יוכל להגיש בקשתו מכוח זכות העיון הפרטית, לאחר שיצביע על אינטרס אישי לגיטימי בעיון במידע.
31. במקרה דנן, קו ההגנה של הנאשם מבוסס על הטענה כי סבר שהסוכן הנו בגיר, נוכח מראהו. טענה מקדמית לפיה עסקינן בסוכן מדיח, נדחתה ע"י בית המשפט הדן בתיק העיקרי. נוכח קו ההגנה של הנאשם והחלטת בית המשפט מיום 11.11.14, ושעה שהסנגור לא נתן הסבר משכנע מדוע הנוהל רלוונטי להגנת הנאשם וראוי להיכלל במסגרת חומר החקירה, הרי שדין הבקשה הגורפת לעיין בנוהל המשטרתי להידחות. יחד עם זאת, בעת הדיון בבקשה, צמצם הסנגור בקשתו כך שתועבר לעיונו הנחייה משטרתית אחת (אם קיימת) לפיה כי אין לשלוח סוכן לאדם שלגביו אין מידע שהוא עובר עבירה.
לטענת הסנגור, היה ויתברר כי המשטרה פעלה בניגוד להנחיה, עשוי הדבר לסייע בהגנת הנאשם, כיון שמדובר בחריגה מהנוהל.

- מידע ממוקד זה אינו חוסה תחת תעודת החיסיון, מסירתו לסנגור אינו כרוך בהכבדה על המשיבה ולא נטען ע"י המשיבה כי העמדתו לעיון ההגנה תפגע באינטרס אחר.
- ההנחיה המבוקשת שונה מאלו שנתבקשו במסגרת ע"ח 36346-04-14 וע"ח 32838-05-14, 47986-05-14 הנ"ל. באחרונים נתבקש מידע שאינו נוגע לנאשמים אלא בא להגן על הקטינים בלבד, ולכן לא הועמד לעיון ההגנה, בעוד שההנחיה המבוקשת עתה עשויה, כך לטענת ההגנה, לבסס טענה בדבר חריגה מהנוהל, שיש בה פגיעה בהגנת הנאשם.
32. בהחלטות קודמות הוריתי לתביעה להעביר לעיוני את הנוהל כדי לבחון אם קיימת בו הנחיה רלוונטית להגנת הנאשם. התביעה ציינה כי קיימים בידה מספר נהלים בהקשר המבוקש, אך עד כה אף אחד מן הנהלים לא הועבר לעיוני ואף לא הובהר כי קיימת הנחיה כנטען.
33. בנסיבות אלה, הנני מורה למשיבה לתת מענה לסנגור אם קיימת הנחיה משטרתית, במסגרת נוהל כזה או אחר להפעלת סוכן, לפיה אין לשלוח סוכן לאדם שלגביו אין מידע שעבר עבירה. היה וקיימת הנחיה כזו, יש להעמיד הנחיה זו בלבד לעיון הסנגור בתוך 7 ימים מהיום.
- הבקשה לקבלת מידע ביחס לתיקים בעבירה דומה:
34. הסנגור ביקש לדעת כמה מקרים של מכירת אלוהול לקטינים טופלו ע"י המשטרה בשבע השנים האחרונות ובכמה מהמקרים הנ"ל נגנזו תיקי החקירה או נסגרו מחוסר עניין לציבור.
35. בבקשותיו שבכתב עתר הסנגור לקבלת נתונים מספריים בלבד, אולם במהלך הדיון בבקשה עתר לקבלת "נתוני יסוד" ביחס לתיקים שנסגרו מחמת חוסר עניין לציבור.
- בין הנתונים שביקש: האם מדובר במכירה אחת או שתיים, הנמקה מדוע תיקים אלו הצדיקו אי העמדה לדין ובמה תיקים אלו שונים מהתיק דן.
36. הסנגור טען כי נתונים אלה יסייעו בידו לבסס טענת הגנה מן הצדק, על דרך של אכיפה בדרנית, היה ויתברר שמדיניות התביעה ביחס למבקש, שונה מזו הננקטת כלפי אחרים.
37. בהקשר זה טען הסנגור כי במקרה זה לא חלים התבחינים נשוא סעיף 4ג ל"הנחיות ליישום החוק בנושא אכיפת העבירה של איסור לספק משקה משכר לקטין", ולמרות זאת הוגש כתב אישום בעניינו של הנאשם.
- לאחר עיון, אין בהנחיות ליישום החוק, כדי לשנות ממדיניות האכיפה בתיקים אחרים, למעט בנוגע להתגודדויות צעירים במקומות מועדים שאז חלים סעי' 4ב ו-4ג' להנחיות. בין ה"תבחינים" בסעיף 4ג גם הספקה שיטתית וקבלת תמורה, כשבעניינו עסקין במכירת אלוהול במינימרקט, בשתי הזדמנויות, בהפרש של מספר דקות, כך שכתב האישום בהחלט עשוי לענות על התבחינים, גם אם תתקבל פרשנות הסנגור להנחיות אלו.
38. התובעת טענה כי בסוגיה זו היה על המבקש להגיש בקשה לפי חוק חופש המידע.
- יחסי הגומלין בין חוק חופש המידע לבין עיון בחומר חקירה לפי סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי, נדונו בע"מ 1786/12 ג'ולאני נ' מדינת ישראל. כב' השופט (כתוארו אז) א' גרוניס (בפסקה 4 לפסק דינו) קבע כי ראוי לכאורה לחתור למצב בו התוצאות לא יהיו שונות במסגרת המסלול של חוק חופש המידע מחד והמסלול של סעיף 74 לחסד"פ מאידך, על מנת שלא ליצור תמריץ להגשת בקשות לעיון שהן מחוץ לגדרו של ההליך הפלילי.
- בע"מ 2398/08 מדינת ישראל נ' אליצור סגל נקבע כי כאשר מבקש המידע הנו נאשם בהליך פלילי, יש לקבוע כללים דומים לעניין היקף הגילוי בין אם מדובר בהליך פלילי ובין אם מדובר בהליך לפי חוק חופש המידע, משום שהליך לפי חוק חופש המידע, הנו ארוך יחסית ויכול להביא לעיכובו של ההליך הפלילי תקופה ארוכה ובלתי סבירה. בעפ"א (ארצי) 29798-10-11 מדינת ישראל נ' מרים יהודית עמית (פסקה 31), נקבע כי ככל שמדובר בנאשם, שההליך הפלילי כנגדו תלוי ועומד, אין לחייבו לפתוח בהליך לפי חוק חופש המידע ואין מניעה כי יפנה בבקשה בהתאם לסעיף 74 לחסד"פ.
39. המשיבה הגישה טבלה הכוללת מספר התיקים שטופלו בעבירה דומה בשנים 2013-2014, מספר כתבי האישום שהוגשו, מספר התיקים שנסגרו מעילות שונות (חוסר עניין לציבור, חוסר ראיות, על"ן, אין עבירה, התיישנות), תיקים שבשלבי סגירה ומספר התיקים שעדיין בחקירה.
- בתגובתה מיום 12.2.15, טענה התביעה כי איתור מידע ביחס לשנים שקדמו לשנת 2013, כרוך במאמץ בלתי סביר מצד המשיבה, שכן לא קיימת תוכנה מתאימה להפקת המידע "בלחיצת כפתור" ולשם הפקתו על התובעים לעבור על כל התיקים הרלוונטיים ולהזינם למערכת הממוחשבת. התביעה טענה כי העבודה הרבה הנדרשת לשם הפקת הנתונים, תטיל עומס רב על מערך התביעה, שהנו עמוס ממילא, ותמנע ניתוב כוח אדם למשימות דחופות יותר.
40. בהתאם לטבלה שהוגשה מטעם המשיבה, 2540 תיקים נפתחו בין השנים 2013-2014 בגין מכירת אלוהול, מתוכם נסגרו מאין עניין לציבור 343 תיקים.

לאור ההיקף המתואר, ובראותי לנגד עיני את תרומת החומר המבוקש להגנת הנאשם, מחד, ואת הקצאת המשאבים הבלתי סבירה הנדרשת להפקת נתונים מספריים ו"נתוני יסוד", שבע שנים לאחר, מאידך, הגעתי לכלל מסקנה כי יש לדחות את הבקשה לקבלת נתונים מספריים מעבר לשנתיים אליהן התייחסה תגובת המשיבה. הדברים אמורים ביתר שאת ביחס לבקשת הסנגור כי המשיבה תעיין ב-343 תיקים שנסגרו מחוסר עניין לציבור, תבחן כל תיק לגופו ותאבחן מהתיק דנן. עתירה זו תטיל נטל כבד ובלתי סביר על המשיבה, שאינו מתיישב עם מידת התרומה של החומר המבוקש להגנת הנאשם. אין להתעלם אף מן ההשלכות הרחבות של החלטה בעניין זה החורגות מגדר בקשה זו והתיק דנן.

מן הפן האחר, החומר נדרש לשם ביסוס טענת ההגנה מן הצדק על דרך של אכיפה בררנית. טענה של אכיפה בררנית מחייבת הנחת תשתית עובדתית מתאימה, שבהעדרה תדחה הטענה. נאשם המבקש לטעון כי המאשימה נוקטת דרך קבע מדיניות שונה מזו שנקטה בעניינו נדרש להראות כי בשורת מקרים אחרים התקבלו החלטות שונות, למרות מערכת נסיבות דומה (ע"ח (נצ') 31996-03-14 אלמקיים נ' מדינת ישראל).

באיזון בין השיקולים האמורים, הנני מורה כי מעבר לנתונים המספריים לשנים 2013-2014, תעביר התביעה לעיון הסנגור, בתוך 10 ימים, תמצית מידע אודות 20 תיקים אחרונים, בעבירה דנן, בהם הוחלט על סגירה מאין עניין לציבור, תוך התייחסות לנתונים הבאים: האם מדובר במכירה אחת או שתיים, הנמקה מדוע תיקים אלו הצדיקו אי העמדה לדין ובמה תיקים אלו שונים מהתיק דנן. המידע ימסר ללא ציון פרטים מזהים ביחס לחשודים בתיקים הסגורים, לשם מניעת פגיעה בפרטיותם.

41. אין בהחלטה לפיה המידע המבוקש רלוונטי להגנת הנאשם לצורך גילוי, כדי לקבוע מסמרות באשר לביסוס טענת הגנה מן הצדק על סמך החומר האמור, במסגרת ההליך הפלילי. מידע ביחס לתיקים בהם עוכבו ההליכים ע"י היועמ"ש:

42. הסנגור עתר לקבלת מידע בדבר מספר התיקים בהם עוכבו ההליכים ע"י היועמ"ש בעבירה דומה. המבקש צרף את התביעה המשטרתית כצד לבקשתו, ולא צירף את היועמ"ש או נציגו, הגם שההפרדה בין הגופים הנ"ל, עולה מסעיף 12 לחוק סדר הדין הפלילי.

43. לשם דיון בחלק זה של הבקשה, על המבקש לפנות בבקשה מתאימה, ולצרף את היועמ"ש או נציגו כצד לה.

44. למען הסר ספק, הדרך לעתור כנגד החלטת היועמ"ש שלא לעכב את ההליכים, אינה במסגרת הליך לפי סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי.

סוף דבר, התביעה תעמיד לעיון הסנגור את הפרטים הבאים, וזאת בתוך 7 ימים מהיום:

א) תמצית מידע אודות 15 תיקים אחרונים, בעבירה דנן, בהם הוחלט על סגירה מאין עניין לציבור, תוך התייחסות לנתונים הבאים: האם מדובר במכירה אחת או שתיים, הנמקה מדוע תיקים אלו הצדיקו אי העמדה לדין ובמה תיקים אלו שונים מהתיק דנן. במידת האפשר, ימסר המידע גם ביחס לתיקים בהם קיימת יותר ממכירה אחת. המידע ימסר ללא ציון פרטים מזהים ביחס לחשודים שם, לשם מניעת פגיעה בפרטיותם.

ב) מענה בכתב לסנגור אם קיימת הנחייה משטרתית, במסגרת נהל כזה או אחר להפעלת סוכן, לפיה אין לשלוח סוכן לאדם שלגביו אין מידע שעבר עבירה. היה וקיימת הנחייה כזו, יש להעמידה לעיון הסנגור בתוך 7 ימים מהיום. המזכירות תעביר החלטתי לצדדים.

ניתנה בתאריך 16 בפברואר 2015